Analyysi

Huhtikuun talouskatsaus: Vienti varjostaa kasvua

Suomen talous | 12.04.2016

Suomen talouden tilaa kuvaavat indikaattorit antavat tällä hetkellä hieman erisuuntaisia viestejä kehityssuunnasta. Viennin kehitystä varjostaa maailmankaupan kasvun hidastuminen ja siihen liittyvä epävarmuus. Viennin arvo oli tammikuussa yli 10 % pienempi kuin vuotta aiemmin. Tuotannon suhdannekuvaajan mukaan kasvun piristyminen jatkui kuitenkin tammikuussa.

Nettovienti ja yksityinen kulutus kasvoivat viime vuonna

Tilastokeskuksen 16.3. julkaiseman tilinpidon ennakkotietojen mukaan Suomen bruttokansantuote kasvoi viime vuonna 0,5 %. Vuoden 2015 kasvu tarkentui näin ollen vielä 0,1 prosenttiyksikköä ylöspäin helmikuussa julkaistuun neljännesvuositilinpitoon verrattuna.

Viennin kehitys jäi vuositasolla vaatimattomaksi. Tuonnin jäädessä vientiä vaimeammaksi

nettovienti kuitenkin kasvoi. Nettoviennin ohella erityisesti kotimainen kysyntä kasvoi. Yksityisen kulutuksen kasvua tuki muun muassa pankkien asuntolainoihin myöntämien lyhennysvapaiden suuri suosio. Kulutuksen kasvu käänsikin kotitalouksien säästämisasteen selvästi miinukselle. Kasvuperintö vuodelle 2016 on 0,2 prosenttiyksikköä.

Tuotannon kasvu jatkui tammikuussa

Kokonaistuotannon suhdannekuvaajan mukaan kausitasoitettu tuotanto nousi 0,2 prosenttia tammikuussa 2016 edelliskuukauteen verrattuna ja työpäiväkorjattuna 1,0 prosenttia vuodentakaiseen verrattuna (kuvio 1). Jalostus kasvoi vuoden aikana 3 prosenttia ja palvelut 1 prosentin. Sen sijaan alkutuotanto supistui 1 prosentin. Jalostuksen kasvun taustalla on pääosin rakentamisen vilkastuminen, koska teollisuustuotanto on kehittynyt heikosti.

Alkuvuoden indikaattorimateriaaliin perustuen lyhyen aikavälin ennustemallien mukaan talouden lievä kasvu on jatkunut myös vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä.

Kuvio 1.

Teollisuuden ahdinko jatkuu

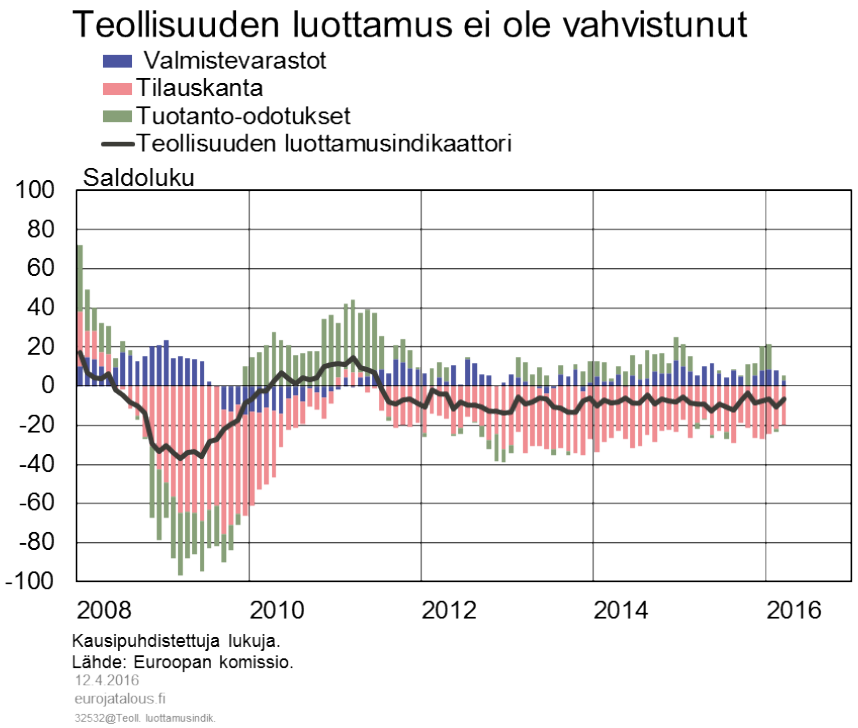
Uusi vuosi ei tuonut käännettä teollisuuden ahdinkoon. Teollisuuden työpäiväkorjattu tuotanto oli Tilastokeskuksen mukaan tammikuussa 3,1 % pienempi kuin vuotta aiemmin ja helmikuussa

viimevuotisella tasolla.

Metalliteollisuuden tuotanto oli loppuvuonna hienoisesti kasvu-uralla, mutta kääntyi tammi–helmikuussa yli 4 prosentin laskuun (kuvio 2). Erityisesti sähkö- ja elektroniikkateollisuuden alamäki on jatkunut edelleen. Toimialan tuotanto oli tammi–helmikuussa 12 % alempi edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

Positiivista oli kemianteollisuuden ja elintarviketeollisuuden lievä kasvu. Vaikka metsäteollisuuden tuotanto ei kasvanut alkuvuonna, on sen kapasiteetin käyttöaste noussut vuoden aikana merkittävästi. Kaiken kaikkiaan vaatimaton vientikysyntä on näkynyt heikkona teollisuustuotantona.

Kuvio 2.

Teollisuuden uudet tilaukset vähenivät tammi–helmikuussa vuoden takaiseen verrattuna. Eniten uudet tilaukset laskivat metsäteollisuudessa. Metalliteollisuuden uudet tilaukset olivat tammi–helmikuussa samalla tasolla kuin vuotta aiemmin. Teollisuuden uudet tilaukset ovat pienentyneet yhtäjaksoisesti jo syyskuusta 2015 lähtien, joskin lasku on vähitellen hidastunut.

Kuvio 3.

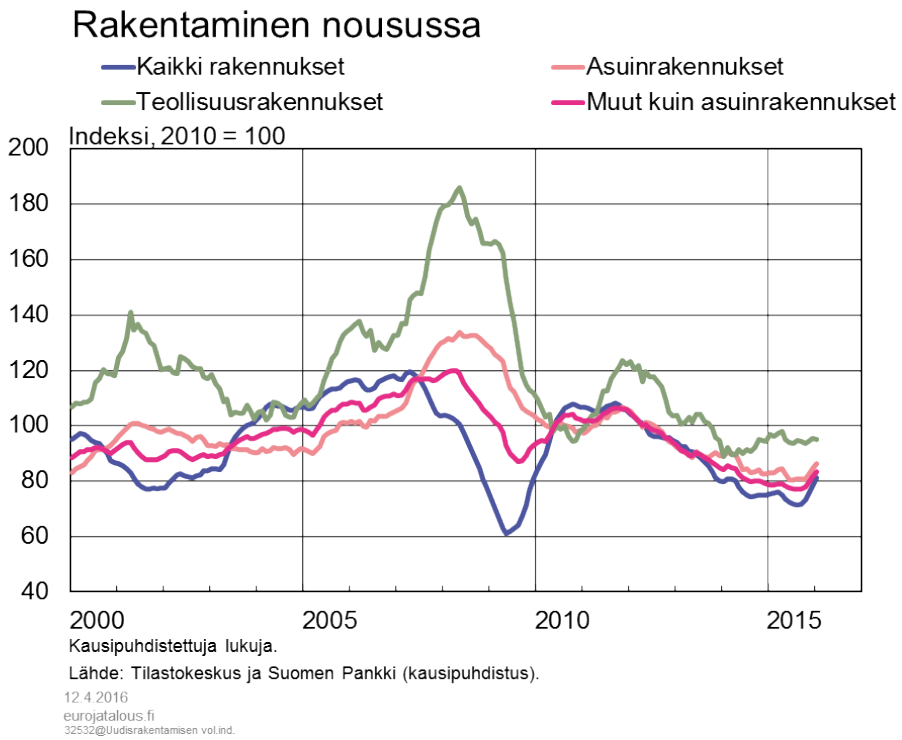

Maailmantalouden epävarmuudet ovat heijastuneet myös teollisuuden luottamukseen (kuvio 3). Teollisuuden luottamusindikaattori kohentui hieman maaliskuussa, mutta on pysytellyt jo pitkään keskimääräisen tason alapuolella. Erityisesti vuodenvaihteen positiiviset tuotanto-odotukset ovat sulaneet pois. Tilauskanta on pysytellyt kroonisesti tavanomaista heikompana.

Ulkoiset tekijät viennin rasitteena

Suomen heikentynyt kilpailukyky yhdistettynä viime vuoden aikana hidastuneeseen maailmankaupan kasvuun ja Venäjän tilanteeseen ovat vaimentaneet viennin kehitystä. Tullin ulkomaankauppatilaston mukaan Suomen tavaraviennin arvo laski vuonna 2015 neljä prosenttia ja vienti oli arvoltaan 53,8 miljardia euroa. Viennin volyymi laski 4,7 %. Vienti Venäjälle pieneni vuonna 2015 kolmanneksen vuoteen 2014 verrattuna. Sen sijaan kauppatase vahvistui, mutta säilyi siitä huolimatta runsaat 400 milj. euroa alijäämäisenä.

Kuvio 4.

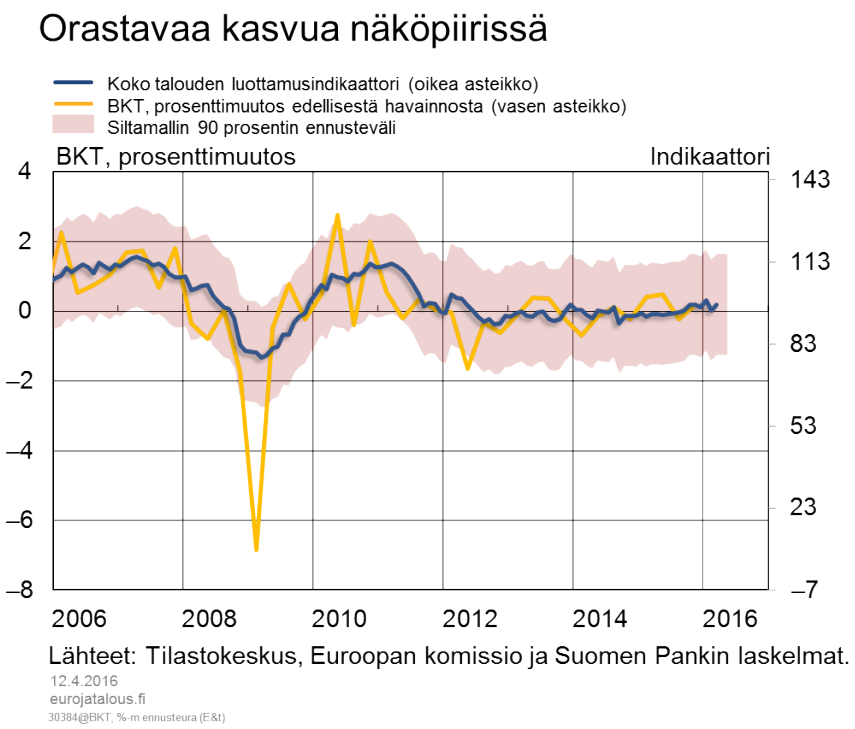

Tavaraviennin arvon pudotus jatkui tammikuussa 2016, jolloin vienti pieneni laaja-alaisesti runsaat 10 % verrattuna vuotta aiempaan (kuvio 4). Vienti laski lähes kaikkiin maihin. Myös viennin volyymi laski 10 % tammikuussa. Helmikuussa viennin arvon pudotus loiveni 3 prosenttiin vuoden takaiseen nähden, mutta viennin trendi on viimeisten kahden vuoden aikana ollut selvästi alasuuntainen.

Työttömyydessä käänne parempaan?

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työttömiä oli vuoden 2016 helmikuussa 248 000, mikä oli 20 000 vähemmän kuin vuosi sitten. Työttömyysaste oli 9,4 %, kun se edellisvuoden helmikuussa oli 10,1 %. Työttömyyden paranemisen taustalla on kuitenkin se, että työvoiman ulkopuolelle siirtyi vuoden aikana 39 000 henkeä. Samalla työllisiä oli 10 000 vähemmän kuin edellisvuoden helmikuussa. Työttömyysasteen trendi oli 9,2 prosenttia (kuvio 5). Työllisyysasteen kausi- ja satunnaisvaihtelusta tasoitettu trendi oli 68,2 %. Työllisyys on kasvanut alkuvuoden aikana rakentamisessa ja kaupassa mutta vähentynyt teollisuudessa sekä sosiaali- ja terveyspalveluissa.

Kuvio 5.

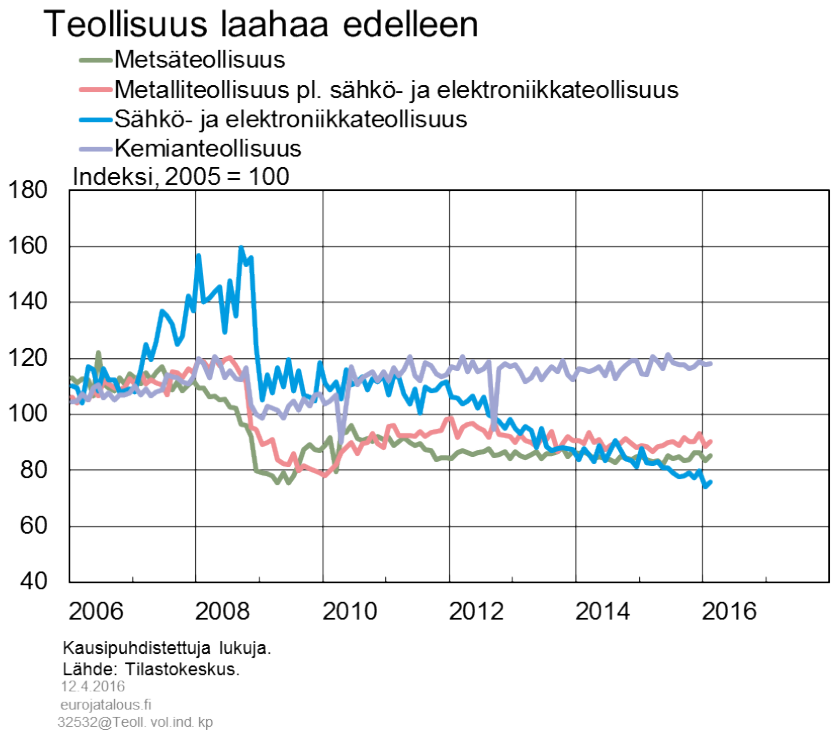

Ansioiden ja työvoimakustannusten nousu on jatkunut yleistä hintatason nousua selvästi nopeampana. Yksityisen sektorin työvoimakustannukset nousivat vuoden 2015 viimeisellä neljänneksellä 0,8 % verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Ansiotasoindeksi nousi vuoden 2015 viimeisellä neljänneksellä 1,1 % vuotta aiemmasta. Koko talouden palkkasumma oli marras–tammikuussa 1,2 % suurempi kuin vastaavana ajanjaksona vuotta aiemmin. Palkkasumman kasvu oli nopeinta rakentamisen ja palvelun toimialoilla. Teollisuudessa palkkasumman pieneneminen jatkui. Myös julkisella sektorilla palkkasumma pieneni.

Autokauppa vauhdittaa kulutusta

Koko kaupan alan myynnin määrä kasvoi tammikuussa 1,1 %. Erityisesti autokaupassa myynnin kasvu on ollut nopeaa. Autokaupassa myynnin määrä lisääntyi tammikuussa 8,9 % vuoden takaisesta (kuvio 6). Vähittäiskaupan myynti on viime kuukausina piristynyt selvästi. Kaupan pikaennakon mukaan myynti kasvoi helmikuussa 2,3 % vuoden takaisesta. Myynnin määrä lisääntyi samassa ajassa 3,9 %.

Kuvio 6.

Kauppojen aukioloaikojen vapauttaminen ja päivittäistavaroiden hintojen lasku tukevat ainakin jossain määrin yksityisen kulutuksen kasvua kuluvana vuonna. Myös kuluttajien luottamuksen vahvistuminen viime kuukausina voi vaikuttaa positiivisesti kaupan myyntiin. Kuluttajat näkevät erityisesti Suomen taloudellisen tilanteen aiempaa positiivisempana. Luottamus on vahvistunut viimeisen puolen vuoden aikana myös omaan taloudelliseen tilanteeseen, vaikkakin alkuvuonna tässä nähtiin pieni notkahdus.

Rakentaminen nousee montusta

Rakentamisessa on nähty selvää piristymistä viime vuoden puolivälistä lähtien, kun uudisrakentaminen kääntyi kasvuun usean heikon vuoden jälkeen. Erityisesti talonrakennusta edeltävä maanrakentaminen lähti voimakkaaseen kasvuun jo viime vuoden puolella, mikä viittaa kasvun jatkumiseen myös kuluvana vuonna. Lisäksi loppuvuoden 2015 aikana asuntorakentamiseen, erityisesti kerrostaloille, myönnetty rakennuslupien suuri kuutiomäärä näkyy nyt rakennushankkeiden aloituksina. Rakennuslupia myönnettiin marras-tammikuussa 14,1 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Kasvua kertyi myös julkisista palvelurakennuksista, liike- ja toimistorakennuksista sekä teollisuus- ja varastorakennuksista.

Uudisrakentamisen kokonaistuotannon volyymi kasvoi marras–tammikuussa 2,7 % vuoden takaisesta ja asuntorakentamisen volyymi 3,8 % (kuvio 7). Samaan aikaan kaikkia

rakennushankkeita aloitettiin tilavuudella mitattuna 27,6 % ja asuinrakennushankkeita 57,2 % enemmän kuin vuotta aiemmin.

Kuvio 7.

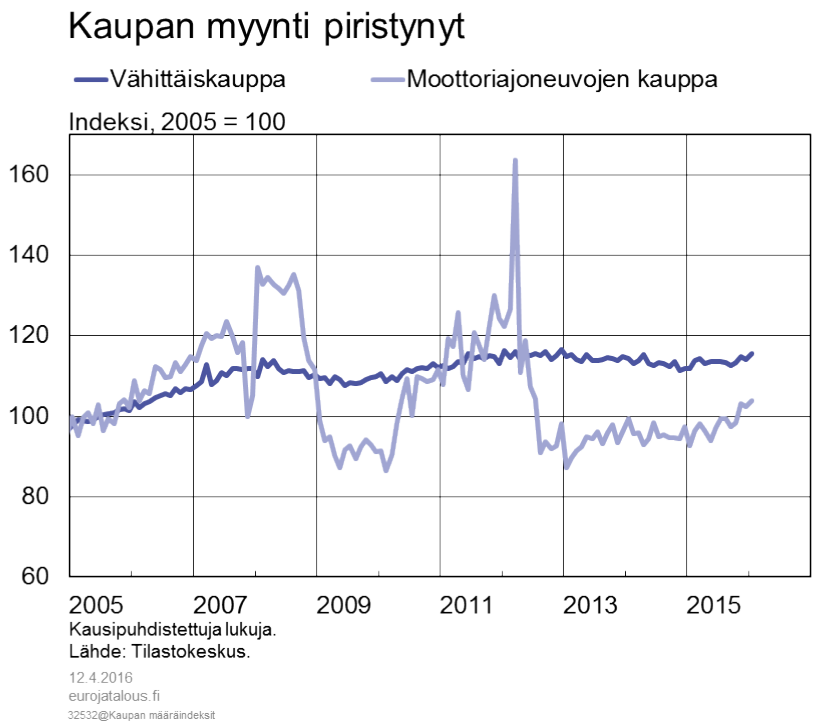

Myös kone- ja laiteinvestoinnit lähtivät vuoden 2015 viimeisellä neljänneksellä kasvuun oltuaan laskussa usean vuoden ajan. Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit kasvoivat vuoden viimeisellä neljänneksellä runsaat 7 % edelliseen neljännekseen verrattuna ja lähes 11 % vuotta aiemmasta. Huolimatta loppuvuoden investointien voimakkaasta kasvusta, koko vuoden investoinnit supistuivat runsaan 1 prosentin heikon kasvuperinnön ja alkuvuoden myötä.

Hintojen lasku jatkuu

Kuluttajahinnat laskivat helmikuussa 0,1 % edellisvuodesta. Hintojen lasku oli jälleen laaja-alaista johtuen energian, elintarvikkeiden ja kulutustavaroiden hintojen laskusta. Elintarvikehintojen alennuskampanjat ovat jatkuneet, ja hintojen lasku näkyy selvästi myös suhteessa Ruotsiin, Saksaan tai euroalueeseen (kuvio 8). Palveluhintojen nousu jatkui runsaan 2 prosentin vauhtia.

Kuvio 8.

Julkinen velka kasvoi

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan julkisyhteisöjen alijäämä oli 2,7 % suhteessa BKT:hen vuonna 2015 eikä siten rikkonut EU:n asettamaa kolmen prosentin rajaa, kuten vielä viime vuonna ennustettiin. Odotettua parempaan lopputulokseen vaikutti sekä verokertymien ennustettua vahvempi kasvu sekä julkisen talouden menojen hidastunut kasvu.

Julkisen EDP-velan kasvu oli kuitenkin arvioitua nopeampaa. Julkinen velka kasvoi 63,1 prosenttiin suhteessa BKT:hen eli 3,8 prosenttiyksikköä vuodesta 2014. EDP-määritelmän mukaan velka arvioidaan julkisyhteisöjen sulautettuna velkana, toisin sanoen julkisyhteisöjen keskinäisiä velkoja ei huomioida kokonaisvelassa. Viime vuoden aikana tämä sulautuserä pieneni 1,2 mrd. euroa, koska työeläkelaitokset myivät Suomen valtion velkakirjoja sijoitussalkuistaan todennäköisesti eurojärjestelmän osto-ohjelman vauhdittamana. Velan sulautuserä on nyt pienentynyt alimmalle tasolleen hyvin pitkään aikaan, 3,4 mrd. euroon. Vuonna 1998 sulautuserä oli jopa kolmanneksen julkisesta bruttovelasta, kun vuonna 2015 se laski vain vajaaseen 3 prosenttiin.

Hallitus päätti kevään kehysriihineuvotteluissa paikata aiempiin 4 mrd. euron säästöpäätöksiin syntyneen noin 400 milj. euron aukon. Hitaamman inflaation vuoksi indeksijäädytysten vaikutus jää arvioitua pienemmäksi ja kuntien päätösten perusteella mm. päivähoito-oikeuden rajaaminen

ei ole tuottamassa tavoiteltua säästöä koko julkisen talouden osalta. Indeksijäädytyksen kohteena olevista etuuksista ja avustuksista tehdään nyt suora 0,85 prosentin leikkaus, joka tuottaa lähes 200 milj. euron säästön. Kunnille annetaan vielä vuosi aikaa tehdä tarvittavia säästöpäätöksiä 130 milj. euron verran. Jos säästöjä ei synny, hallitus valmistautuu tekemään kevään 2017 kehysriihessä tarvittavat päätökset sote-palveluiden asiakasmaksujen tai kiinteistöveron alarajan nostosta. Muilta osin 400 milj. euron aukko täytettiin leikkaamalla lisää kehitysavusta, perusväylänpidosta, sairauspäivärahoista ja omaehtoisen koulutuksen kulukorvauksista.

Makeisten ja jäätelön valmistevero otettiin käyttöön vuonna 2011, ja sen tuotto on ollut noin 100 milj. euroa vuodessa. EU:n komissio tutki verosta tehdyn valituksen ja arvioi veron olevan valtiontukisäännösten vastainen sekä kilpailua vääristävä. Hallitus päätti korvata veron liikenteen polttonesteiden veronkorotuksella vuonna 2017.

Hallitus teki kehysriihessä päätöksiä, joilla pyritään parantamaan työllisyyttä kohti 72 prosentin tavoitetta. Toimilla pyritään tehostamaan työvoimapalveluita, työttömyysetuuksien käyttöä ja työllistymisen kannusteita. Lisäksi päätettiin tulevina vuosina toteutettavista noin 700 milj. euron infrahankkeista, joiden odotetaan myös vaikuttavan työllisyyteen positiivisesti. Hankkeisiin ei kuitenkaan luvattu varsinaisesti uutta rahaa, vaan kyse on lähinnä menokehyksen sisällä tehdyistä rahoituksen kohdentamispäätöksistä.

Asiasanat

bruttokansantuote, inflaatio, julkinen velka, työllisyys, vienti, yksityinen kulutus